

KRÓNIKA

BESZÁMOLÓ AZ INTERVENCIÓ SZÉTZÚZÁSÁNAK ÉS A SZOVJET-OROSZORSZÁGI POLGÁRHÁBORÚ BEFEJEZÉSÉNEK 50. ÉVFORDULÓJÁN RENDEZETT TUDOMÁNYOS ÜLÉSSZAKRÓL

1972. június 6—9. között Moszkvában a Szovjet Tudományos Akadémia, az Októberi Forradalom Történetét Kutató Komplex Tudományos Tanács, a Szovjetunó Történetének Intézete, a Szlavjanisztikai és Balkanisztikai Intézet, az Egyetemes Történeti Intézet, a Keletkutató Intézet, a Szovjetunó Honvédelmi Minisztériumának Hadtörténeti Intézete és a Levéltári Főigazgatóság szervezésében nagyszabású tudományos ülésszak zajlott le az intervenció levezetésének és a szovjet-orszországi polgárháború befejezésének 50. évfordulója alkalmából.

Az ülésszakon mintegy 500 tudományos kutató vett részt a Szovjetunó minden köztársaságából, a történettudomány különböző intézményeiből (akadémiai intézetek, IML, levéltárak, egyetemek, főiskolák). A résztvevők és a felszólalók között volt a polgárháború számos harcosa, a szovjet hadsereg több aktív marsallja, tábornoka és nyugdíjas veteránja is. Az ülésszak munkájába bekapcsolódtak a bolgár, a csehszlovák, a lengyel, a magyar, a mongol, a német, a román akadémiaiak küldöttségei, köztük a magyar delegáció is (Mucsi Ferenc, a Történettudományi Intézet és Milei György, a Párttörténeti Intézet tudományos főmunkatársai).

A tudományos ülésszak szervezésében és vezetésében kiemelkedő szerepe volt I. I. Minc akadémikusnak, aki a polgárháború története kutatásának vezető tudósa, s annak ma is fáradhatatlan művelője, szervezője és kezdeményezője.

Az ülésszak bevezető előadását is ő tartotta — „Lenin a szovjet állam vezetője a polgárháború időszakában”

címmel. Ehhez csatlakoztak az első napi plenáris ülés előadásai — P. A. Zsilin, akadémiai levelező tag: A szovjet katonai stratégia forrásai a polgárháború éveiben; Ju. P. Petrov prof.: A kommunista párt a Szovjet Köztársaság győzelmének szervezője az intervenció és a polgárháború éveiben; M. P. Kim, akadémiai levelező tag: Ideológiai harc a kultúra területén a polgárháború éveiben; Ju. I. Korablev, a tört. tud. doktora: V. I. Lenin és a Szovjet Köztársaság háttérjének szervezése a polgárháborúban; A. Ja. Manuszevics, a tört. tud. doktora: A polgárháború, a proletár internacionalizmus és a világforradalmi folyamat. A polgárháború volt harcosságainak üdvözlését Konyev marsall, s táviratilag Bugyonnij marsall közvetítette.

Az ülésszak második-harmadik napján a munka a következő szekciókban folytatódott: 1. A Bolsevik Párt a polgárháború éveiben. 2. A Szovjet Köztársaság fegyveres erői a polgárháború időszakában. 3. A szovjet háttérjének a polgárháború idején. 4. A proletár internacionalizmus és a világforradalmi folyamat a polgárháború éveiben. 5. A polgárháború és a katonai intervenció historiográfiája. Minden szekcióban több mint harminc referátum és korreferátum hangzott el, összesen majdnem 180. (A szovjet felszólalók rövid téziseit szekciókként sokszorosított formában előre kiadták.)

A negyedik napi záróülésem az egyes szekciók vezetői adtak számot szekciójuk munkájáról, vázolták a felmerült problémákat, a további feladatokat. E plenáris ülés határozatot fogadott el a további főbb feladatokról, felhívást in-

tézett a polgárháború volt résztvevőihé. Az ülészak Minc akadémikus zár-
szavával fejeződött be.

A külföldi delegációk (a magyar is) a plenáris ülések mellett elsősorban a 4. szekció (a proletár internacionalizmus és a világforradalmi folyamat) munkájában vettek részt, itt szólaltak fel. E felszólalások többsége a saját országukban lezajlott szolidaritási mozgalmakról (cseh, német), valamint a polgárháborúban részt vett külföldi internacionalisták harcairól, tevékenységéről (tolgár, lengyel, román) szóltak. A magyar felszólalás (Milei György) a nemzetközi proletariátus különböző osztágnak kölcsönös egymásra hatását, egymásra utaltságát törekedett bemutatni a magyar munkásmozgalm történetének 1917—1921-es szakasza alapján. A mongol küldött a népi állam létrehozataláért szovjet segítséggel vívott küzdelmet vázolta fel.

A szekció szovjet előadásainak többsége is a külföldi internacionalisták szerepét (14 felszólalás), illetve a külföldi szolidaritási mozgalmak történetének különböző vonatkozásait (12 felszólalás) ismertette. Egyes előadások foglalkoztak elvi, módszertani problémákkal, a téma forrásanyagaival, az internacionalisták tevékenységének ideológiai hatásával Közép- és Délkelet-Európa országainak kommunista mozgalmaira, a Magyar Tanácsköztársaságnak nyújtott szovjet segítséggel, valamint október, s a szovjetállam későbbi hatásával a szocialista vilárendszer kialakulásában.

Az ülészak a szovjet történész társadalomnak az esemény jelentőségéhez méltó demonstratív megmozdulása volt. Mindenekelőtt a *legutolsó 15 év* kutatásainak eredményeiről adott számot, vont le tanulságokat s jelölte ki e témakörben a további feladatokat. Az ülészak — kimondatlanul, s gyakran kimondva — egyben a 15 év előtti történetírás kritikája is volt. (Különösen világosan ütközött ki ez a historiográfiai szekcióban, amelynek néhány ülésén magyar küldött is részt vett.) Az elhangzott előadások és hozzászólások jelezték a téma kutatóinak megnövekedett számát, a kutatások sokirányú és elmélyült voltát, a növekvő elméleti, módszertani érdeklődést, azt, hogy a figyelem a legfontosabb kérdések kutatására irányult és irányul. Számos új, eddig nem vagy kevésbé vizsgált

kérdés merült fel (historiográfia, a burzsoá történetírás kritikája, a háborúszak kérdései, ideológiai—kulturális kérdések). Az ülészak több vonatkozásban képet adott a személyi kultusz eredményeként bekövetkezett hibás nézetek, álláspontok kijavításáról. (Mindenekelőtt Lenin katonai szerepének helyreállításával, a tömegek s a szovjetország összes népei közös erőszaktevékenységének, a párt vezető szerepének, a proletár szolidaritás legkülönbözőbb megnyilvánulásainak sokoldalú ábrázolásával.) Bár az ülészak egészében ünnepélyes, demonstratív jellegű volt, helyenként viták, kritikus megjegyzések, javaslatok is helyt kaptak. (Pl.: egyes, a közelmúltban megjelent munkákról, amelyekben eltúlozták a közakság pozitív szerepét, illetve tévesen ábrázolták az 1918—1920-as években Grúziában tevékenykedő mensevik-polgári kormány „függetlenségi” törekvéseit stb.)

Az ülészak minden szekciójában számos javaslat hangzott el, amelyeket a szekciók külön-külön tervezetben összegeztek. Emellett a zárülésen közös ajánlásban is összefoglalták a polgárháború történetével kapcsolatos további feladatokat. Ezek nagy vonalokban a következők: általánosító, összefoglaló munkák készítése Lenin, a Bolsevik Párt és Központi Bizottsága, a legfőbb államhatalmi és katonai szervek szerepéről a polgárháború vezetésében, elvi és gyakorlati irányításában, a partizánharcok tapasztalatairól, az internacionalista szolidaritás sokoldalú megnyilvánulásairól, az Bolsevik Párt, a szovjet állam segítő szerepéről a világforradalmi folyamat előmozdításában; feldolgozni október, a szovjetállam, a lenini nézetek későbbi hatását a világforradalmi folyamatra, különös tekintettel a szocialista forradalmak általános törvényszerűségeire és országonkénti, korszakonkénti sajátosságaira; nagyobb gondot fordítani az intervenció története fehér feltjainak felszámolására; erősíteni a tudományos harcot a polgárháború történetének burzsoá meghamisító ellen; elkészíteni a polgárháború történetének legkiemelkedőbb párt-, állami és katonai vezetőinek tudományos életrajzát; publikálni a polgárháború történetének legfontosabb dokumentumait, valamint a legértékesebb, a nehezen hozzáférhető sajtóanyagokat; előkészíteni és kiadni

tájékoztató-útmutató kötetek (szpravocsnyiki) sorozatát a polgárháború különböző kérdéseiről; tematikus gyűjtemények formájában kiadni az ülésszak anyagait.

A tartalmában, méreteiben és külsőségeiben is reprezentatív tudományos ülésszak átfogó képet adott a szovjet-oroszországi polgárháború története szovjetunióbeli és nemzetközi kutatásának reneszánszáról. Amint Minc akadémikus zárszavában megjegyezte: az ülésszak munkája megcáfolta azokat a felületes nézeteket, amelyek szerint kimerítettük volna a polgárháború történetének a kutatását. Az előadások és felszólalások új és új, feltáratlan kérdések légióját vetették fel. Minél mélyebbre hatolunk a kutatásokban, mi-

nél inkább növekszik az elméletileg, szakmailag felkészült kutatók tábora — az elmúlt évek tendenciája ilyen irányú fejlődést mutat —, annál több probléma vetődik fel, s megoldásuk napjaink számára is tanulságot nyújtó újabb feldolgozásokat eredményezhetnek. Az ülésszakon elfogadott ajánlások, javaslatok az eddigi eredményeken túlmutató fellendülés körvonalait vázolták.

A szovjet és a külföldi történészek számadása a polgárháború történetével foglalkozó munkásságukról méltó előkészítése és bevezetője volt a Szovjetunió megalakulása 50. évfordulójával kapcsolatos tudományos rendezvények sorozatának.

Milei György